

Lausunto

26.8.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 Valtioneuvosto

Viite: Lausuntopyyntö STM/2559/2014

SORA-säännösten ja määräysten toimeenpano terveydenhuollossa

Lausunto opasluonnoksesta

Aluksi Tehy ry ihmettelee, että se ei ole pyydettyjen lausunnonantajien joukossa. Tehy ry on yksi suurimpia sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestöjä. Järjestöön kuuluu 140 000 terveydenhuoltoalan laillistettua ja nimikesuojattua ammattihenkilöä sekä 25 000 alan opiskelijaa. Sora-lainsäädäntö ja sen toimeenpanoon liittyvät ratkaisut koskevat nimenomaisesti sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita.

Tehy nosti esille jo SORA-lainsäädännön valmisteluvaiheen lausunnoissaan täsmällisten, valtakunnallisesti yhdenmukaisten ohjeiden tarpeellisuuden. Näin ollen Tehy pitää laadittua opasluonnosta erittäin kannatettavana. Käytännössä ehti jo osoittautua, että SORA-säädöksiä tulkittiin vaihtelevasti, eikä toimenpiteisiin rohjettu ryhtyä. Opiskelijoiden tasavertaisen kohtelun, sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden osaamisen sekä lainsäädännön yleisten tavoitteiden saavuttamisen, turvallisuuden kehittämisen vuoksi opas on siten melkein välttämätön. Tämän oppaan sisältö rajautuu valitettavasti vain II asteen ammatilliseen koulutukseen. On tärkeää, että valtakunnallisesti yhdenmukainen ohjeistus tulee myös muille koulutuksen tasoille.

Samanaikaisesti SORA-säädösten toimeenpano-oppaan laatimisen kanssa on laadittu toimenpide-ehdotukset opiskelijaterveydenhuollon kehittämiseksi. Näitä asioita tuleekin tarkastella kokonaisuutena, sillä SORA-säädösten toimeenpanossa merkittävä osuus on opiskelijaterveydenhuollolla ja opiskelijahuollolla yleensä.

Opasluonnos on laadittu melko napakaksi, lyhyeksi ja siihen on liitetty asiaa täsmentäviä esimerkkejä. Prosessikuvaukset edesauttavat asioiden hahmottamista. Oppaan liitteet, joissa on mukana käytännön työvälineitä, ovat toimintaa yhdenmukaistavia. On toivottavaa, että ne otetaan laajasti käyttöön, vaikka asiakirjan status onkin ”opas”.

Seuraavassa on joitakin vielä huomioon otettavia asioita lausunnoilla olevasta opasluonnoksesta asiakirjan sisällysluettelon mukaisella jaottelulla.

Opiskelijaksi ottaminen SORA-tutkinnoissa

Tehy pitää hyvänä sitä, että tutkintokohtaiset terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset on määritelty Opetushallituksen ja Työterveyslaitoksen yhteistyönä. SORA-lainsäädännössä ei oteta kantaa terveydentilasta lausuntoa antavan lääkärin koulutustaustaan tai erikoisalaan. Tarvittaessa voidaan kuitenkin edellyttää tietyn alan erikoislääkärin lausuntoa (esim. silmälääkäri). Tehyn mielestä on välttämätöntä, että lausunnon antajalla on vankka asiantuntemus ja ymmärrys niistä työtehtävistä, joihin kukin alan tutkinnoista tuottaa kelpoisuuden. Arviointi tulee aina tehdä ottaen huomioon kyseisen tutkinnon tai tutkinnon osan erityispiirteet. Oppaassa tuodaan esiin myös moniammatillisen yhteistyön merkitys ja eri asiantuntijoiden osallistuminen terveydentilan arviointiin. Tämä on kannatettava linjaus.

Hakuvaiheen terveydentilan arviointi on kuvattu sivulla 12 ja se selventää prosessia. Terveydentilan arvioinnin suhteessa tutkintokohtaisiin terveydentilavaatimuksiin voi tämän mukaan tehdä lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Tämä on vaativa ja opiskelijoiksi hakeutuvien yksilöiden kannalta hyvin merkityksellinen tehtävä. Toimeenpanovaiheessa tulee huolehtia siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon määrälliset sekä laadulliset resurssit riittävät tehtäviin. Tarvittaessa on terveydenhuollon ammattihenkilöille järjestettävä mahdollisuus lisä- ja täydennyskoulutukseen, ennen SORA-säädösten mukaisten terveydentilan arviointitehtävien aloittamista. Työtehtävien muuttuessa tai lisääntyessä tulee työn vaativuus arvioida ja tämä tulee ottaa huomioon terveydenhuollon ammattihenkilöiden palkkauksessa.

Opiskelijoiden huumausainetestaus

Huumausainetestaukseen liittyvä ohjeistus näyttää pitkälti vastaavan työelämän käytäntöjä. Tämä osa oppaassa on huolellisesti ja perusteellisesti laadittu, mutta siihen jää vielä jonkin verran epätarkkuutta tilanteissa, joissa huumausaine-epäily tapahtuu työssäoppimisen, työpaikalla tapahtuvan ammattiosaamisen näytön tai tutkintotilaisuuden aikana. Jos opiskelijaterveydenhuolto oppaassa kuvatulla tavalla vastaa lähettämiskäytäntöjen koordinoinnista ja koulutuksen järjestäjä testauksen kustannuksista, tulee näistä yksityiskohtaisesti sopia kaikkien käytännön työpaikkojen kanssa.

Toimintaohjeet tulee tarkoin kirjata ja niiden tulee olla opiskelijoiden tiedossa ja kirjattuna päihdeohjelmaan. Työelämän ohjaajat ja arvioijat tulee myös huolellisesti perehdyttää

toimintaohjeisiin. Ohjeiden tulee selvästi vastata mm. siihen, miten toimitaan virka-ajan ulkopuolella tai jopa koulujen loma-aikoina, jolloin osa tutkinnon suorittajista kuitenkin on työssäoppimisen jaksoilla tai tutkintotilaisuuksissa; kehen otetaan yhteyttä ja missä ajassa epäilystä testaus tulee tehdä? Entä johtaako positiivinen testitulos tai testaamisesta kieltäytyminen automaattisesti opiskeluoikeuden peruuttamiseen?

Oppaassa todetaan, että hoitoon ohjaaminen on ensisijaista ja varhaisen tuen merkitystä korostetaan. Tämä on ehdottomasti kannatettavaa ja nämä asiat tulee tarkoin kirjata koulutuksen järjestäjien päihdeohjelmiin.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

SORA-säädösten mukaisesti opiskeluoikeuden peruuttaminen on viimesijainen toimi. Hoitoonohjaus on aina ensisijainen. Lisäksi todetaan, että mikäli opiskelijan terveydentilassa todetaan este kyseisen tutkinnon suorittamiselle, on varmistuttava hoidon toteutumisesta. Näin juuri tulee olla. Tähän liittyvä vastuunjako tulee myös tarkoin kirjata ja huolehtia siitä, että kaikki toimijat ovat asian sisäistäneet.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen tulee aina perustella turvallisuuden vaarantumisella, kuten säädöksissä on lähtökohtana ollut. Turvallisuus on tässä käsitetty laajasti. Sillä tarkoitetaan potilas-, asiakas, työ- sekä oppimisympäristön turvallisuutta.

Opiskeluoikeuden peruuttamisen prosessikuvauksessa keskeistä on opiskelijahuollon, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen järjestäjän yhteistyö. Tavoitteena on aina opiskelijan opiskelun jatkaminen; toisella koulutuslalla, toisessa tutkinnossa tai terveydentilaan liittyvien esteiden poistumisen jälkeen samassa tutkinnossa.

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvien käytäntöjen sopiminen edellyttää tiivistä yhteistyötä, johon tulee myös varata kaikille osapuolille riittävät resurssit.

Opiskeluoikeuden palauttaminen

Opiskeluoikeuden palauttamiseen liittyvät asiat on oppaassa hyvin kuvattu. Tehy pitää hyvänä sitä, ettei tähän ole asetettu määräaika. Opiskeluoikeuden palauttamisen yhteydessä tulee kuitenkin huolehtia siitä, että käytännöt ovat rinnastettavissa terveydenhuollon ammattihenkilöiden asemaan mahdollisissa ammatinharjoittamisoikeuden peruuttamiseen, rajoittamiseen tai nimikesuojatun ammatinimikkeen käyttöoikeuden peruuttamiseen liittyvien käytäntöjen kanssa. Esimerkiksi päihdeiden käyttöön liittyvien ongelmien osalta edellytetään riittävän pitkä todennettu terveydenseuranta, joka sisältää laboratorioseurannan.

Tiedonsaantioikeus

Tiedonsaantioikeus SORA-säädösten soveltamisen eri vaiheissa on oppaaseen jäsennellysti kuvattu. Tiedonsaantioikeus on määritelty tässä henkilötietolain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön mukaisesti ja lähdeviitteet on hyvin merkitty ohjeistuksen perusteluiksi.

Yhteenvedona Tehy toteaa, että opas SORA-säännösten ja määräysten toimeenpanosta terveydenhuollossa on erittäin tärkeä ja riittävän konkreettiseksi laadittu. Tehy pitää välttämättömänä, että vastaavalla tavalla tullaan ohjeistamaan toimeenpanoa myös korkeakoulutasolla sekä oppisopimusopiskelijoilla.

Lausunnon valmisteluvaiheessa on asiaa käsitelty Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöjen koulutuspoliittisessa valmisteluryhmässä.

Helsingissä 26.8.2014

Rauno Vesivalo

Puheenjohtaja

Tehy ry

Kirsi Sillanpää

Johtaja, Yhteiskuntasuhteet ja kehittäminen -
toimiala

Tehy ry

Lisätietoja:

Soila Nordström

Koulutuspoliittinen asiantuntija

GSM 040 505 8300

soila.nordstrom@tehy.fi